

Vanaf linksboven met de klok mee: Medewerkers van Winkwaves, Cabfablab, Trapped in Surburbia en Kruit Communication-design. Alle bedrijven zijn gevestigd in de Caballero Fabriek. Foto's Merlin Daleman.

Avonturiers in oude sigarettenfabriek

Den Haag wil van het oude industrieterrein Binckhorst een 'stad' van de toekomst maken. De Caballero Fabriek is al omgetoverd tot plek voor creatievelingen. Deel zeven in een serie over bedrijvenclusters.

Door onze redactrice MICHÈLE DE WAARD
DEN HAAG, 16 AUG. Er kraait een haan om de hoek van de Caballero Fabriek. Tussen autoslopers met gespierde, getatoeëerde armen, advocaten in pakken en roeiers in vale korte broeken doemt de voormalige sigarettenfabriek op – pal aan de Vliet waar trekschuiten door het water glijden.

„Rauwe tegenstellingen” en een „inspirerende industriële omgeving” hebben ondernemende avonturiers zoals Cuby („je weet wel die vent met die gekleurde sneakers”, meldt z'n visitekaartje) en Karin („je weet wel die meid met die vrolijke kleding”) naar de rand van de stad gelokt.

Binnen enkele jaren is de verwaarloosde Caballero Fabriek op industrieterrein de Binckhorst omgetoverd tot een plek van creatievelingen. Waar vijftien jaar geleden arbeiders de laatste sigaretten maakten, werken nu honderden, meest jonge mensen in bedrijfjes met namen als Bold, Marki san Design, Arte Mis en CabFabLab – een grote werkplaats met een keur aan machines (voornamelijk 3D-printer tot een CNC freesmachine) waarvan iedereen tegen kostprijs gebruik kan maken.

In de witte gangen van de fabriek met felgekleurde lijnen over muren en vloeren, lopen nonchalant geklede jongeren. Veel sneakers, bonte shirts en grote brillen met streng zwart montuur.

Een mix van grafische ontwerpers, architecten, webdesigners, en communicatieadviseurs heeft zich de afgelopen jaren in de fabriek gevestigd. Ook Cuby Gerards

en Karin Langeveld. Enkele jaren geleden zijn ze met hun grafisch ontwerp bureau Trapped in Surburbia begonnen in een anti-kraak flatje in Den Haag Mariahoeve. Maar in de Caballero Fabriek met veel gelijksoortige zielen klikte het tussen de vele nieuwe bewoners op een andere manier.

„Toen we eenmaal naar de fabriek waren verhuisd, is ons bureau in een stroomversnelling geraakt”, zegt Cuby, een dertiger in kniebroek op slippers. „Het mooie van deze plek is dat je een klankbord vindt bij veel collega's.”

In enkele jaren hebben Cuby en Karin de omzet en bezetting van hun bureau weten te verdubbelen. Ze ontwerpen, maken publicaties en websites, ze organiseren exposities voor musea en creatieve evenementen over typografie.

Dit jaar wonnen ze de *European Design Award* met een expositieontwerp in een museumkelder in Gouda waar jonge jongens zich vergapen aan ouderwetse martelwerktuigen. Naast hun bureau hebben ze een galerie ingericht *Ship of Fools*, waar kunstenaars permanent exposeren.

Cuby en Karin houden van experimenteren, ze willen anders zijn, vernieuwend. Net als de meeste ondernemers in de Caballero Fabriek.

Ondanks de economische crisis is de fabriek, waar in 2006 de eerste creatieve pioniers introkken, op één ruimte na helemaal verhuurd. Zeker zeshonderd mensen werken er bij honderd bedrijven, zegt Mark van den Broek, beheerder van de 'Cabfab'. Hij krijgt regelmatig nieuwe aanvragen, maar er

gaat zelden een bedrijf weg. Groeit een klein bedrijf uit een ruimte, dan kunnen wanden verschoven worden en kan het doorgroeien. Ideaal, vinden Mark Schoondorp en Irene Frijlink van Winkwaves, een bureau dat gespecialiseerd is in sociale media. „Het leuke is dat alles wat er hier in de fabriek gebeurt aan creativiteit, aan innovatie of aan samenwerken, precies is wat we online doen met Winkwaves Kennis café, een soort Hyves voor binnen bedrijven”, zegt René Jansen van het bureau.

In de Caballero Fabriek zitten veel eenpitters. Winkwaves heeft met negen werknemers tot de grootste bedrijven. Net als Kruit Communication-design dat twaalf medewerkers telt. De naam Kruit prijkt naast die van R.D.E. Oxenaar op het eerste biljet van 50 gulden met de zonnebloem uit 1979. „Inmiddels worden we steeds meer een internetbedrijf”, zegt

Hans Kruit, die zich bekwaamt in digitale grafische communicatie. Legitimatiebewijzen voor de Belastingdienst, webfilmpjes voor verzekeraars, de 'rechtscheidingswinkel' op internet – de diversiteit van opdrachten die Kruit krijgt is groot.

„Zoek je deskundigheid, dan loop je in de Caballero Fabriek gemakkelijk bij collega's binnen”, zegt hij. Dat was heel wat lastiger toen zijn bedrijf nog in een boerderij te Montfoort zat. „We zitten nu op een aantrekkelijke plek en vlakbij het centrum”, zegt Kruit.

De Caballero Fabriek is een van de parels op de Binckhorst, een uitgestrekt industrieterrein van ongeveer 130 hectare, dat aan de achterkant van de treinstations Hollands Spoor en Centraal Station in Den Haag ligt. Een gebied dat 'op weg is naar een nieuwe toekomst', want de gemeente Den Haag werkt aan een metamorfose

Tintelen in Den Haag

Wie denkt dat in Den Haag enkel politiek wordt bedreven, komt bedrogen uit. „Het gaat een beetje tintelen in Den Haag en dat is heel goed”, zei burgemeester Jozias van Aartsen over de Caballero Fabriek. De vroegere sigarettenfabriek op het industrieterrein van de Binckhorst, gelegen achter de treinstations Den Haag Centraal en Den Haag Hollands Spoor, is het nieuwe centrum voor de creatieve industrie in de stad. Tot 1995 verscheef het complex werk aan honderden tabaksarbeiders. Na 2006 is de volledig gerenoveerde fabriek een broeinest geworden van creatieven, van kunstenaars en ondernemers.

van de Binckhorst waarbij de oude industrie binnen dertig jaar plaats moet maken voor hoogwaardig wonen en werken.

Het Haagse plan doet denken aan de ontwikkeling van de industriële kant van het IJ in Amsterdam, dat ook aan de achterkant van het station ligt. Met dit verschil dat er geen rivier als grens loopt.

„De Caballero Fabriek voldoet aan onze stoutste verwachtingen”, zegt Peter Smit, VVD-wethouder van Verkeer. Dat geldt ook voor de gerestaureerde Anthony Fokkerhal, even verderop, waar eens de Fokkers uit de hangar rolden. De hangar is verbouwd en ingericht om honderden mensen te ontvangen voor evenementen.

In Bink 36 aan de Binckhorstlaan is een culturele broedplaats ontstaan waar vooral kunstenaars en theatermakers actief zijn. Onder wie de jonge Nederlandse tas-

senontwerper Omar Munie, die als Somalische vluchteling kwam en inmiddels internationale bekendheid geniet. De tassen van Munie worden verkocht bij Macy's in New York, en in Dubai en München.

Ook Hizkia van Kralingen, die wereldwijd kostbare kunststukken voor musea vervoert, heeft de weg naar Binckhorst gevonden. En de Belgische beeldhouwer en 'omgevingskunstenaar' Kim De Ruyscher uit Gent, wiens werk bij de beeldtentoonstelling op het Lange Voorhout te zien is, heeft zijn atelier bij de poort van de Caballero Fabriek.

Toch vergt de omvorming van de Binckhorst tot een 'stad' van de toekomst tijd. „De hele Binckhorst beleeft zware tijden”, erkent wethouder Smit. Ondanks de aantrekkingskracht van de Caballero Fabriek trekt de Binckhorst onvoldoende nieuwe bedrijven. De 'oude' industrie die er nog zit, zoals autobedrijven, is flink getroffen door de economische crisis. Resultaat: veel leegstand. Bedrijven zijn weggetrokken en het wachten is op ondernemers met nieuwe plannen. Tegelijkertijd is de gemeente bezig om 'vervuilende' bedrijven zoals de asfalt- en betoncentrale en naar de grensgemeenten te verhuizen. Er is namelijk nog altijd te veel vracht- en scheepvaartverkeer in de wijk om aantrekkelijk te zijn voor woningbouw, hoewel er zeventuizend woningen gepland. Er moet volgens de gemeente 2 miljard euro worden geïnvesteerd om van de Binckhorst een stadsdeel te maken dat ook in trek is bij inwoners met een gevulde beurs.

„Dat moet wel door de markt worden opgebracht”, zegt wethouder Smit. De gemeente en het Rijk hebben 450 miljoen uitge trokken voor verbetering van wegen, een tram en het doortrekken van de snelweg zodat de wijk direct bij het centrum wordt getrokken.